

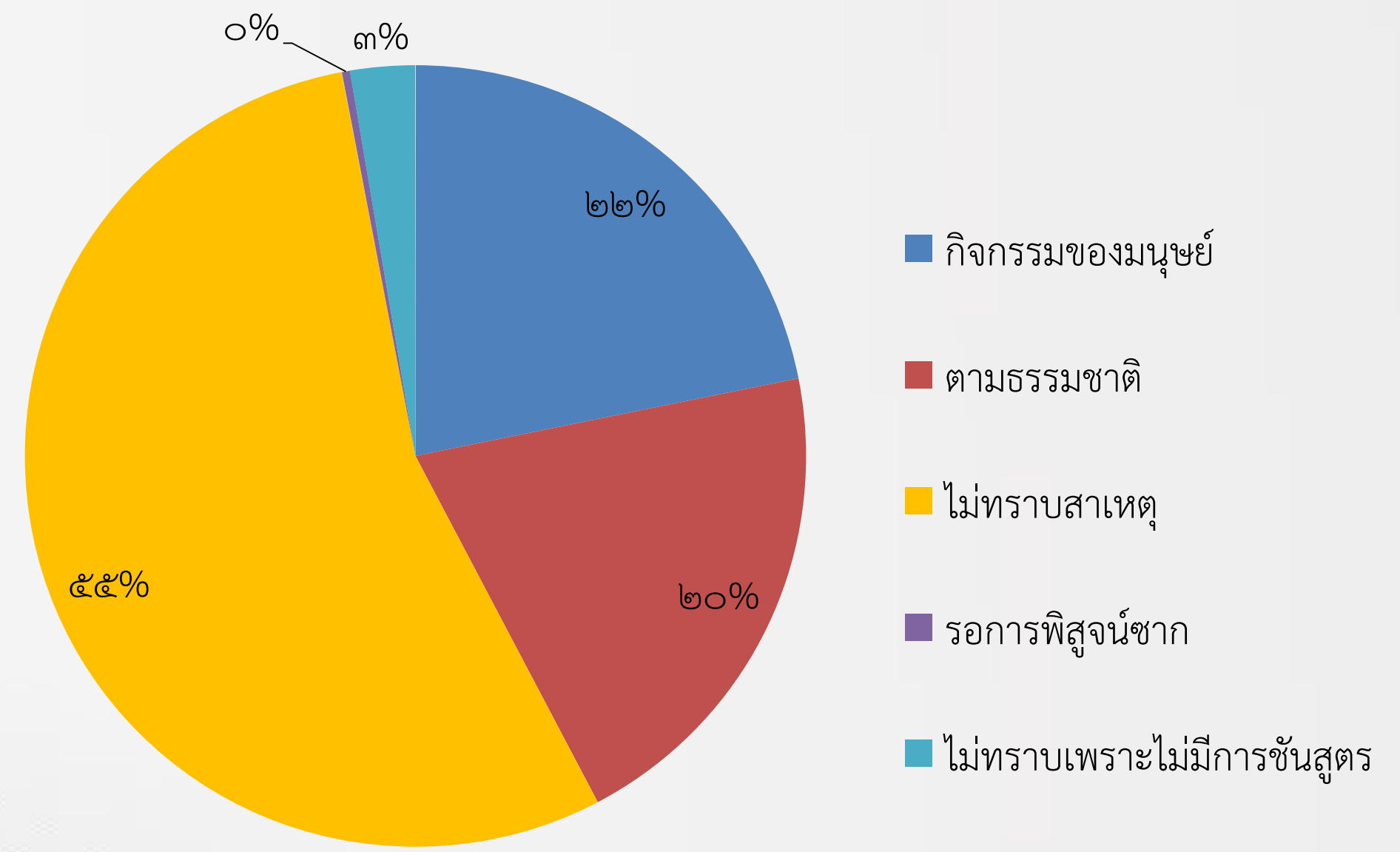
สาเหตุการเกยตื้นของสัตว์ทะเลหายาก ชายฝั่งภาคตะวันออก ระหว่างเดือน ตุลาคม ๒๕๖๑ – กรกฎาคม ๒๕๖๒

นายธนพรรณ ชมชื่น, นางสาวอรณี จงกลแพทย์, นางสาวปิยรัตน์ คุ่มรักษา, นางสาวชลิตา ทรัพย์แก้ว, นายเพชรรัตน์ กองจันทร์ดี, นายวีรพงษ์ เหล่าเวชประสิทธิ์, นาย.กิริณ สรพิพัฒน์เจริญ, นางสาวกรมล กิติภมรา, นางสาวชลาทิพ จันทร์ชมภู

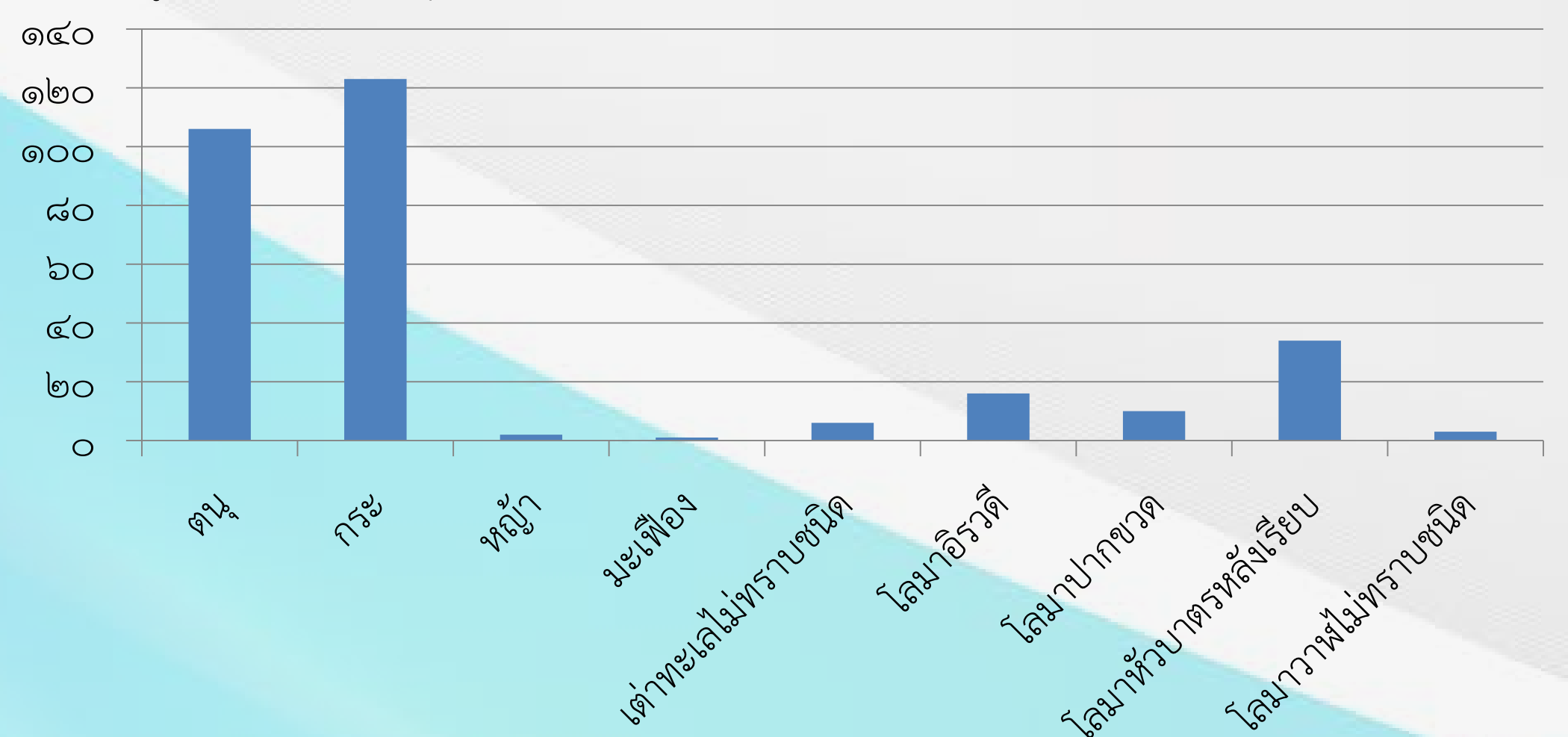
สัตว์ทะเลหายาก คือกลุ่มสัตว์ทะเลที่ปัจจุบันพบว่ามีจำนวนลดลงอย่างรวดเร็ว ตัวอย่างสัตว์ทะเลหายาก เช่น เต่าทะเลที่พบในประเทศไทย ๕ ชนิด ได้แก่ เต่าตนุ เต่ากระ เต่ามะเฟือง เต่าหญ้าและเต่าหัวค้อน สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในทะเล เช่น โลมาอิรวดี โลมาหัวบาตรหลังเรียบ โลมาปากขวด โลมาหลังโหนก วาฬบรูด้า และพะยูนเป็นต้น โดยในแต่ละปี พบว่ามีอัตราการเกยตื้นที่สูงมากขึ้น จากการศึกษาโดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งพบว่าสาเหตุหลักที่ทำให้สัตว์ทะเลหายากเกยตื้นมักเป็นกระแทกจากกิจกรรมของมนุษย์เป็นหลัก ได้แก่ การทำประมง ขยะทะเล และการเปลี่ยนแปลงภูมิประเทศเพื่อการก่อสร้าง ทำให้แหล่งวางไข่ของเต่าทะเลและแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ทะเลหายากเปลี่ยนไปอย่างไม่เหมาะสมแก่การอยู่อาศัย ซึ่งเป็นสาเหตุให้จำนวนของสัตว์ทะเลหายากลดน้อยลง รวมทั้งปริมาณการจับสัตว์น้ำที่มากเกินไป ทำให้ขาดอาหารในการดำรงชีวิต การศึกษานี้เป็นเพียงศึกษาเชิงปริมาณ ซึ่งยังต้องศึกษาในระดับต่อไป ได้แก่ การศึกษาผลกระทบที่แท้จริง การระบาศาสนา เป็นต้น

วิธีการศึกษาและเก็บตัวอย่าง

1. การติดต่อประสานงานและการสร้างเครือข่ายสัตว์ทะเลหายากเกยตื้น ครอบคลุมพื้นที่จังหวัด ชลบุรี ระยอง จันทบุรีและตราด
2. การขึ้นสูตรเพื่อหาสาเหตุของการเสียชีวิต แบ่งออกเป็นสองระดับด้วยกันคือชั้นสูตรเต็มรูปแบบและชั้นสูตรเพียงบางส่วน โดยสัมพันธ์กับคุณลักษณะของซากสัตว์ที่ได้รับ
3. การเก็บบันทึกและรวบรวมข้อมูลทางพยาธิวิทยาประกอบด้วยภาพถ่าย ข้อมูลทางชีววิทยา (อายุ เพศ พันธุ์ น้ำหนัก ความยาว) การพรรณนารอยโรค การวินิจฉัยแยกโรคจากรอยโรคที่พบเห็น และเก็บบันทึกผลทางจุลพยาธิวิทยา
4. การเก็บและวิเคราะห์ตัวอย่างจากสัตว์ทะเลหายาก ได้แก่ เนื้อเยื่ออวัยวะที่พบมีความผิดปกติในซากสด ตัวอย่างเลือด ตัวอย่างขยะทะเล ตัวอย่างตัวอย่างในกระเพาะอาหาร ตัวอย่างสารชีวพิษ และตัวอย่างฟันเพื่อศึกษาอายุของสัตว์ทะเลหายาก
5. การทำลายซากสัตว์หลังการชันสูตร

▲ แผนภูมิที่ ๑ แสดงสาเหตุการเกยตื้นของสัตว์ทะเลหายากที่พบเกยตื้นตามแนวชายฝั่งจังหวัดภาคตะวันออก

▲ แผนภูมิที่ ๒ แสดงจำนวนและชนิดสัตว์ทะเลหายากที่พบเกยตื้นตามแนวชายฝั่งจังหวัดภาคตะวันออก สัตว์ทะเลหายากเกยตื้นที่พบส่วนใหญ่เป็นเต่าทะเล โดยพบทั้งหมด ๒๓๘ ตัว เป็นเต่ากระ ๑๒๓ ตัว เต่าตนุ ๑๐๖ ตัว เต่าหญ้า ๒ ตัว และเต่ามะเฟือง ๑ ตัว ส่วนสัตว์ในกลุ่มโลมาและวาฬ เกยตื้นรวม ๖๓ ตัว เป็นโลมาอิรวดี ๑๖ ตัว โลมาหัวบาตรหลังเรียบ ๓๔ ตัว และโลมาปากขวด ๑๐ ตัว ทั้งนี้ มีบางส่วนที่ไม่สามารถแยกชนิดเต่าทะเลและโลมาได้ เนื่องจากสภาพซากที่เน่ามาก และไม่สามารถจัดการซากได้เนื่องจาก สถานที่ไม่เอื้ออำนวยในการเข้าทำการตรวจสอบ

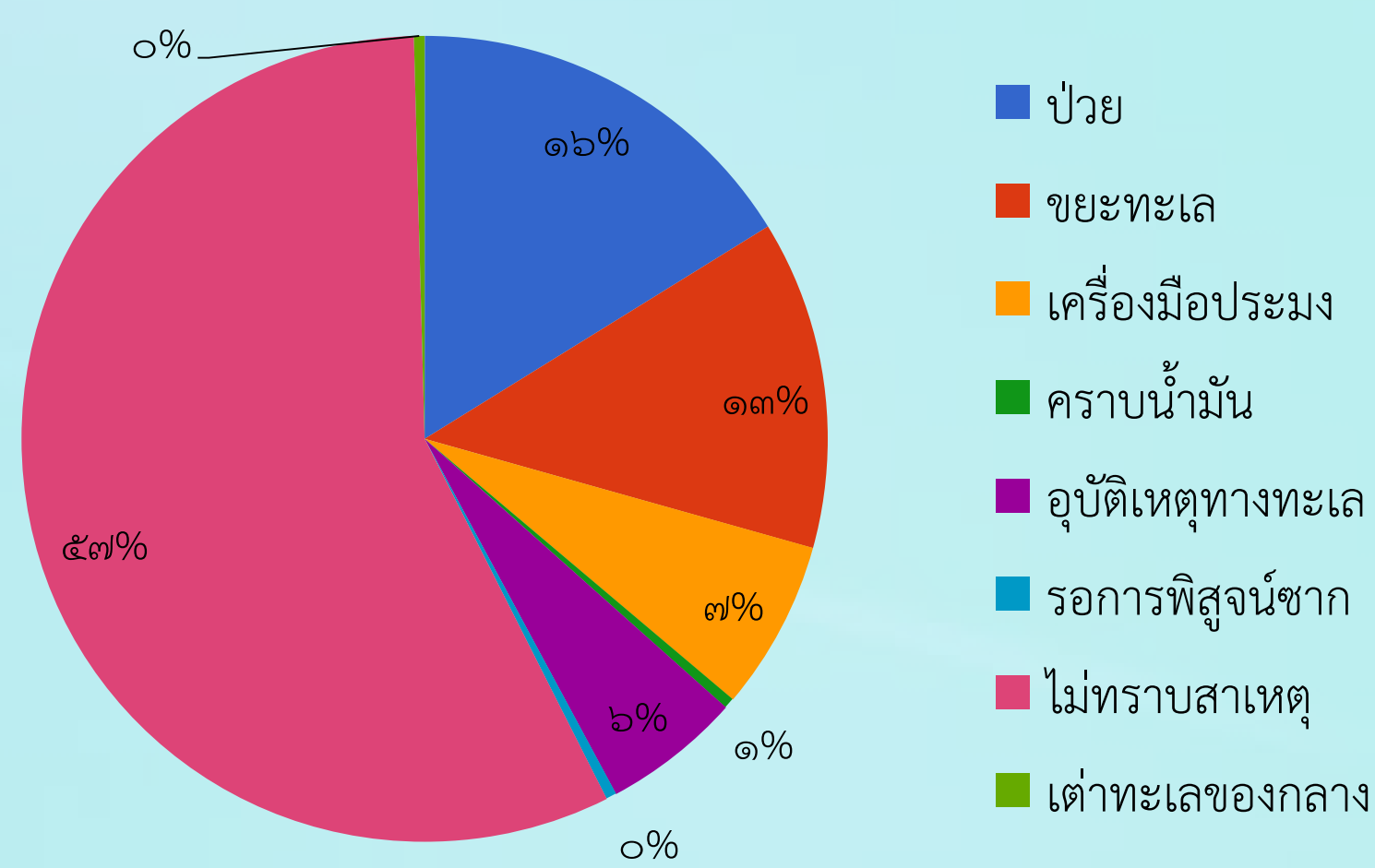
▲ ภาพที่ ๑ แสดงตัวอย่างการตรวจสอบรอยใบจักรเรือ และวัดขนาดในซากเต่ามะเฟืองที่เน่ามาก (code ๔/๕, severely decomposition)

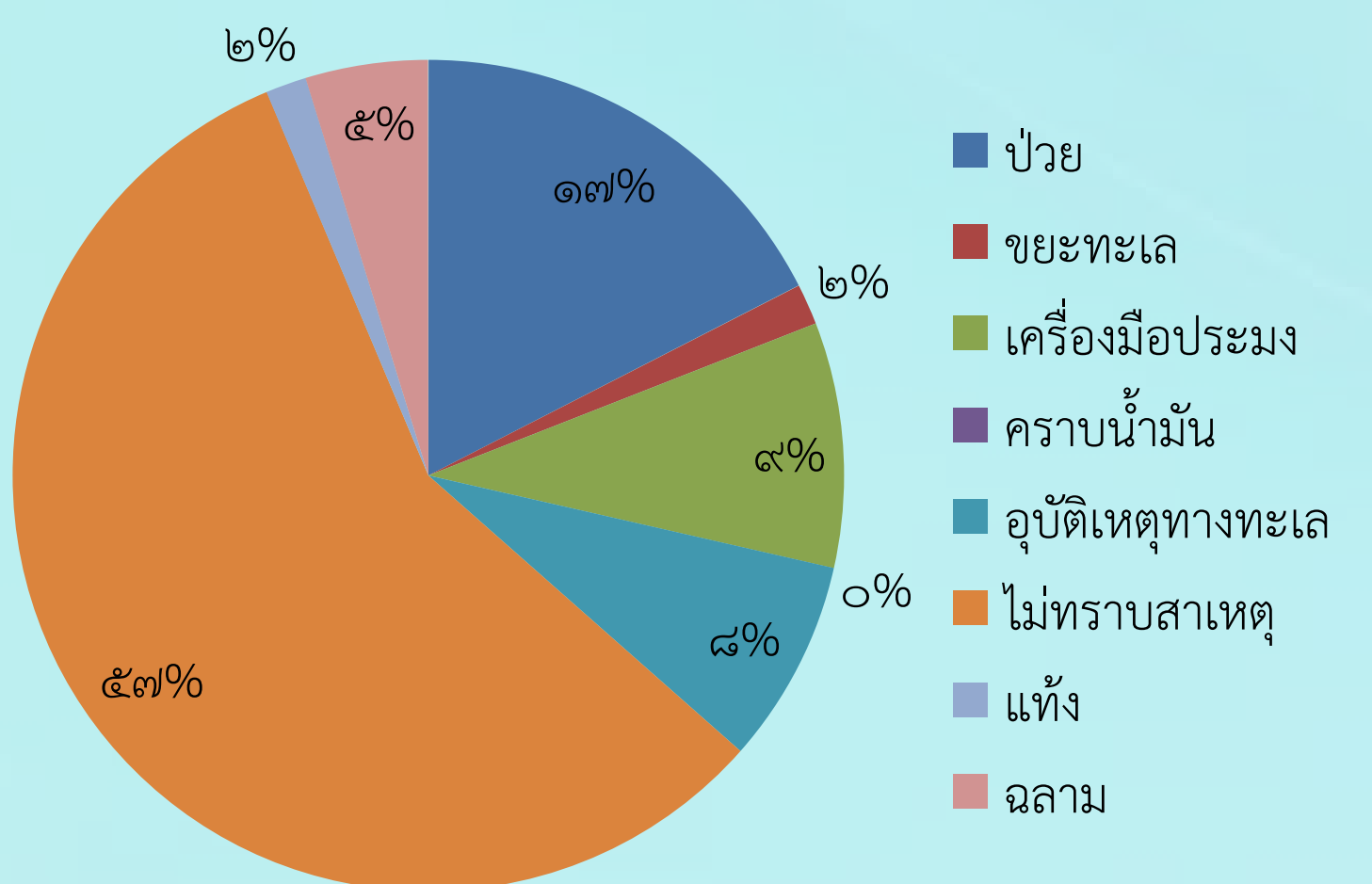
▲ ภาพที่ ๒ แสดงภาพสัตว์ในกลุ่มโลมาและวาฬ ที่พบร่องรอยของตาของอวนที่ชัดเจน พันธบริบริเวณคอซึ่งเป็นเหตุให้สัตว์ไม่สามารถขึ้นมาหายใจและเสียชีวิตได้

ผลการศึกษา

สาเหตุการเกยตื้นของสัตว์ทะเลหายาก โดยในเต่าทะเลพบว่าส่วนใหญ่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ (๒๒.๓%) โดยผลกระทบจากขยะทะเล เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เต่าทะเลเกยตื้น (๑๓%) และการป่วยตามธรรมชาติเป็นสาเหตุรอง (แผนภูมิที่ ๓) ส่วนสัตว์ทะเลในกลุ่มโลมาและวาฬพบสาเหตุหลักที่ทำให้เกยตื้นคือการป่วยตามธรรมชาติ (๑๗%) ส่วนกิจกรรมของมนุษย์ที่ส่งผลกระทบมากที่สุด คือกิจกรรมจากการประมง (๙%) (แผนภูมิที่ ๔)

▲ แผนภูมิที่ ๓ แสดงสาเหตุการเกยตื้นของเต่าทะเลที่พบเกยตื้นตามแนวชายฝั่งจังหวัดภาคตะวันออก

▲ แผนภูมิที่ ๔ แสดงสาเหตุการเกยตื้นของสัตว์กลุ่มโลมาและวาฬที่พบเกยตื้นตามแนวชายฝั่งจังหวัดภาคตะวันออก

สรุปและวิจารณ์ผลการศึกษา พบว่าสัตว์ทะเลหายากในประเทศไทย ตามแนวชายฝั่งตะวันออกของไทย ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด มีอัตราการเกยตื้นที่สูงขึ้น โดยตั้งแต่ช่วงเดือน ตุลาคมถึงกรกฎาคม ในปีงบประมาณ ๒๕๖๒ พบสัตว์ทะเลเกยตื้นรวมทั้งหมด ๓๐๑ ตัว โดยมีอัตราการเกยตื้น เพิ่มขึ้นเฉลี่ย ๗๒% เมื่อเทียบกับปีงบประมาณ ๒๕๖๑ (๑๗๕ ตัว) โดยสัตว์เกยตื้นส่วนใหญ่เป็นซากเกยตื้น ๖๗.๔๔% และเป็นเกยตื้นมีชีวิตเพียง ๓๒.๕๖% โดยซากส่วนใหญ่มีสภาพเน่ามาก (code ๔/๕ of decomposition, severely decomposition) ทำให้ซาก ๕๘% ไม่สามารถหาสาเหตุการเกยตื้นได้เนื่องจากสภาพซากเน่า ทั้งนี้ พบว่าสามารถแบ่งสาเหตุการเกยตื้นได้เป็น ๒ กลุ่ม ได้การเกยตื้นอันเนื่องมาจากกิจกรรมของมนุษย์ ๒๒% และสาเหตุตามธรรมชาติ ๒๐% ซึ่งจะเห็นได้ว่าสาเหตุที่ทำให้สัตว์ทะเลหายากเกยตื้นเป็นหลักคือผลกระทบกิจกรรมของมนุษย์ ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมท่าเรือ และขยะทะเล เป็นต้น

๑ ศูนย์วิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง อ่าวไทยฝั่งตะวันออก จ.ระยอง, ๒ Department of Pathology, College of Veterinary Medicine University of Georgia) ๓ ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล กองทัพเรือ จ.ชลบุรี

๔ สำนักบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ ๒ (ชลบุรี)